

VÝVOJOVÁ PSYCHOLOGIE II
PSY104
PREZENČNÍ STUDIUM

Fakulta sociálních studií MU
2013

VÝVOJOVÁ PSYCHOLOGIE II

Základní charakteristika:

Kurz je realizován v podzimním semestru a navazuje na výuku Vývojové psychologie I (PSY103).

Kurz se věnuje kognitivnímu, emocionálnímu a sociálnímu vývoji osobnosti (přednášky), rovněž komplexnějšímu pohledu na jednotlivé etapy vývoje a na další speciální témata (semináře). Vývojová psychologie II (PSY 104) zahrnuje dvouhodinovou přednášku (jednou za dva týdny, společně pro všechny posluchače) a dvouhodinový seminář (jednou za dva týdny, dělený na skupiny).

Cílem kurzu je osvojení základních pojmů, poznatků o jednotlivých etapách vývoje a některých vývojových teorií, porozumění komplexu dynamických procesů psychického vývoje, pochopení vývojových trendů a zákonitostí vývoje a integrování těchto poznatků do obrazu celoživotního utváření osobnosti.

Určeno:

Kurz je určen studentům bakalářského studia psychologie. Prerekvizitou je absolvování kurzu PSY 103 (Vývojová psychologie I).

Vyučující a garant programu:

doc. Mgr. Lenka Lacinová, Ph.D.
e-mail: lacinova@fss.muni.cz; tel. 549495188
konzultační hodiny středa 10.00 – 11.30
pracovna 2.46, IVDMR a katedra psychologie FSS MU

Vyučující a konzultanti (v abecedním pořadí):

Mgr. Ondřej Bouša
e-mail: bousa@mail.muni.cz
konzultace: po předchozí domluvě e-mailem

Mgr. Kristina Kicková
e-mail: 416519@mail.muni.cz
konzultace: po předchozí domluvě e-mailem

Mgr. Iva Korábová
e-mail: ivkaza@gmail.com
konzultace: po předchozí domluvě e-mailem

Mgr. Martina Kotková
e-mail: mkotkova@mail.muni.cz
konzultace: po předchozí domluvě e-mailem

Mgr. Hana Kyjonková
e-mail: kyjonkova.h@gmail.com
konzultace pouze e-mailem

Prof. PhDr. Petr Macek, CSc.
e-mail: macek@fss.muni.cz
konzultace: pondělí 10.00 – 11.00

Mgr. Zuzana Masopustová, Ph.D.
e-mail: 52209@mail.muni.cz

konzultace: středa 10:00 – 11:30

Mgr. Lenka Pivodová
e-mail: 51860@mail.muni.cz
konzultace: po předchozí domluvě e-mailem

PhDr. Filip Smolík, PhD.
e-mail: smolik@praha.psu.cas.cz
konzultace pouze e-mailem

Mgr. Lenka Šamánková
e-mail: samankova@email.cz
konzultace: po předchozí domluvě e-mailem

Mgr. Jan Širůček
e-mail: sirucek@fss.muni.cz
konzultace: po předchozí domluvě e-mailem

Mgr. Olga Trampotová
e-mail: olga.trampotova@gmail.com
konzultace pouze e-mailem

Konzultace:

Téma své seminární práce či jakoukoli jinou otázku z vývojové psychologie můžete konzultovat s kterýmkoli z výše uvedených vyučujících či konzultantů.

Co nelze konzultovat a o čem nelze diskutovat (neboť konzultace a výuce věnovaný čas vyučujících jsou určeny především pro řešení odborných problémů):

- pokyny obsažené v sylabu – tzn. jakákoli pravidla, požadavky, termíny, atd.
- hodnocení již opravených seminárních prací - dodržení všech základních pokynů pro psaní seminární práce (obsah, rozsah, forma, literatura) přibližně odpovídá minimálnímu počtu bodů za seminární práci nutných k zápočtu. Sporné seminární práce jsou vždy před udělením bodů konzultovány týmem VPS II, ohrazování se proti dle subjektivního dojmu nízkému počtu bodů je proto bezpředmětné

Výše zmíněné problémy nebudou nikým z vyučujících konzultovány a i e-maily s dotazy na ně mohou zůstat bez odpovědi.

Obsahové a časové rozvržení kurzu

Přednáška (dále P) se koná vždy v sudá úterý 14.00 - 15.40 v posluchárně P 24 (první přednáška 17. 9. 2013)

Přednášky: 17. 9., 1. 10., 15. 10., 29. 10., 12. 11., 26. 11., 10. 12. 2013

Semináře (dále S) jsou dělené na tři skupiny:

SA každé sudé úterý 16:00 - 17:40 v učebně U35 (první seminář 17. 9. 2013)

SB každé liché úterý 16:00 - 17:40 v učebně U35 (první seminář 24. 9. 2013)

SC každé liché úterý 18:00 - 19.40 v učebně U23 (první seminář 24. 9. 2013)

Do seminárních skupin se přihlašujte v ISu od 2. 9. do 15. 9. 2013.

Přednášky:

17. 9.	P1	Lacinová	Emocionální vývoj/Separační úzkost
1. 10.	P2	Lacinová	Aplikovaná vývojová psychologie
15. 10.	P3	Macek	Vývoj vztahů
29. 10.	P4	Širůček	Morální vývoj

12. 11.	P5	Smolík	Vývoj myšlení a řeči
26. 11.	P6	Bienertová Vašků/Masopustová	Dědičnost vs. prostředí: Epigenetika - dosud málo probádaná cesta přenosu dědičné informace
10. 12.	P7	Kyjonková	Nové metody výzkumu kojenců

Semináře:

17. 9.	S1A	Korábová/Kotková	Prenatální, novorozenecké a kojenecké období: otec, dula u porodu Separační úzkost – zadání seminárního úkolu, vytvoření pracovních skupin
24. 9.	S1B, S1C		
1. 10.	S2A	Masopustová	Batolecí období: aplikace vývojové psychologie ve výchovném poradenství
8. 10.	S2B, S2C		
15. 10.	S3A	Šamánková/Kicková	Předškolní a mladší školní období: školní zralost/vnímání bolesti ve školním věku
22. 10.	S3B, S3C		
29. 10.	S4A	Pivodová	Adolescence: emocionální vývoj
5. 11.	S4B, S4C		
12. 11.	S5A	Bouša/Tramptová	Přechod do dospělosti a dospělost: rodičovství
19. 11.	S5B, S5C		
26. 11.	S6A	Kotková	Stárnutí a stáří: zvládání fyzických změn spojených se stárnutím, senioři jako oběti domácího násilí
3. 12.	S6B, S6C		

Zápočtový týden od 9. do 13. 12. 2013 – prezentace skupinového úkolu po skupinách. Termíny budou v dostatečném časovém předstihu oznámeny.

Jakékoli výjimky (individuální studijní plán, uznání předmětu apod.) je nutné řešit s garantkou kurzu na počátku semestru, **nejpozději do 26. 9. 2013**. Další výjimky v průběhu semestru lze udělovat pouze **v odůvodněných případech na základě oficiální omluvenky v ISu**.

Požadavky pro získání zápočtu

Zápočet je udělován za aktivní účast na seminářích (viz níže), vypracování skupinového úkolu a získání alespoň minimálního počtu bodů za seminární práci.

za aktivní účast na seminářích se považuje:

účast na seminářích ve své seminární skupině (povolena je maximálně jedna absence)

vypracování a odevzdání písemných příprav na seminář (viz níže)

aktivní plnění zadaných úkolů v průběhu semináře

vypracování, odevzdání a prezentace skupinového seminárního úkolu během zápočtového týdne

seminární práce:

- odevzdání seminární práce v řádném termínu (viz níže)
- splnění požadavků na seminární práci (viz níže)
- získání alespoň minimálního počtu bodů

Příprava na semináře

Studenti se na každý seminář připravují **dle pokynů uvedených v sylabu** a též **nastudováním povinné literatury k danému tématu.**

Povinnou literaturu k příslušnému tématu je nutné prostudovat **před seminářem**. Témata probíraná na seminářích jsou nedílnou součástí zkoušky, průběžným studiem si tedy usnadníte přípravu na závěrečný písemný test. Na seminář S2 – S6 si připravte písemně zadané úkoly, písemnou přípravu využijete v diskusi a odevzdáte ji k hodnocení. Rozsah písemné přípravy je minimálně 15 řádků.

Doporučujeme, aby studenti pravidelně četli svou e-mailovou poštu v IS, úkoly mohou být během semestru specifikovány.

S1: Prenatální, novorozenecké a kojenecké období (Korábová, Kotková)

- 1) Prenatální, novorozenecké a kojenecké období - dula, otec u porodu, šestinedělí (Korábová)
- 2) Upřesnění skupinového úkolu, cca 15-20 minut (Kotková)

Povinná literatura:

Vágnerová, M. (2005). *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum. – prostudujte strany 63-118.
studijní materiály umístěné ve složce *S1 Prenatální vývoj, novorozenecké a kojenecké období* v IS:
Newman, B. M. & Newman, P. R. (2012). *Life-Span Development: A Psychosocial Approach*. 11th Edition. International Edition. Wadsworth Cengage Learning.
Critical periods in prenatal development (s. 128)
Doula (s. 135)
Newborns - Apgar score (s. 163)
Communication (s. 182-185)

Seminární úkol bude zadán přímo na semináři.

S2: Batolecí období - aplikace VP ve výchovném poradenství (Masopustová)

Zvládání negativních emocí – rodičovská perspektiva, postoje ke vzdoru a negativismu

Povinná literatura:

Vágnerová, M. (2005). *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum. – prostudujte strany 118-173.
studijní materiály umístěné ve složce *S2 Batolecí a předškolní období* v IS:
Newman, B. M. & Newman, P. R. (2012). *Life-Span Development: A Psychosocial Approach*. 11th Edition. International Edition. Wadsworth Cengage Learning.
Self-control (s. 240-247)
Fantasy play (imaginary companions) (s. 235 - 240)

Úkol: Zodpovězte následující otázky a doložte svoje názory/odpovědi argumenty z nastudované literatury.

- 1) Podle výzkumů se ukazuje vliv temperamentu na sklon k agresivním reakcím u dětí. Tento vztah bývá někdy ještě posílen určitým rodičovským působením. Představte si, že máte poradit rodičům, jak reagovat na hněv jejich dítěte. Jaké rady byste jim dali v případě, že má jejich dítě tendenci snadno se rozzlobit? Co byste jim naopak poradili, pokud by jejich dítě bylo spíše ustrašené a plaché?

2) Do poradny přijde matka s téměř tříletým dítětem, které si prý velmi často vykládá a hraje s neviditelným kamarádem. Matka má obavy o psychický vývoj dítěte. Jak byste na tyto obavy reagovali?

S3: Předškolní a mladší školní věk (Šamánková, Kicková)

1) Problematika školní zralosti (Šamánková)

2) Vnímání bolesti v mladším školním věku: Vliv genderu na vnímání bolesti (Kicková)

Povinná literatura:

Vágnerová, M. (2005). *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum. – prostudujte strany 173- 319.

Šturma, J. (1995). Školní zralost a její poruchy. In D. Krejčířová, & P. Říčan a kol. (Eds.). *Dětská klinická psychologie*. Praha: Grada. – prostudujte strany 209 – 216.

studijní materiály umístěné ve složce *S3 Předškolní období a mladší školní období* v IS:

Newman, B. M. & Newman, P. R. (2012). *Life-Span Development: A Psychosocial Approach*. 11th Edition. International Edition. Wadsworth Cengage Learning.

Gender identification (s. 265-273)

Disorder of childhood that interfere with school success (s. 348-349)

Úkol: Zodpovězte následující otázky a doložte svoje názory/odpovědi argumenty z nastudované literatury.

Jaké jsou pro dítě výhody a nevýhody toho, když jsou jeho rodiče homosexuální orientace? Jaké jsou pravděpodobné rozdíly ve „vyrůstání“ v homo/ heteroparentálních rodinách?

S4: Adolescence (Pivodová)

Emocionální vývoj v adolescenci

Povinná literatura:

Vágnerová, M. (2005). *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum. – prostudujte strany 321- 435.

Macek, P. (2003). *Adolescence*. Praha: Portál. – prostudujte strany 9 – 82.

studijní materiály umístěné ve složce *S4 Adolescence* v IS: Newman, B. M. & Newman, P. R. (2012).

Life-Span Development: A Psychosocial Approach. 11th Edition. International Edition. Wadsworth Cengage Learning.

Emotional development (eating disorders, depression, delinquency, adolescent suicide) - (s. 383-391)

Úkol: Zodpovězte následující otázky a doložte svoje názory/odpovědi argumenty z nastudované literatury.

1) Jaké jsou možné důvody, které vedou dospívající k pokusům o sebevraždu? Jak byste vysvětlili skutečnost, že dívky se častěji pokoušejí o sebevraždu, ale ve výsledku jsou to chlapci, kteří častěji při pokusu o sebevraždu zemřou?

2) Jaké jsou možné příčiny a rizikové faktory související se sebepoškozováním v adolescenci?

S5: Přejít do dospělosti a dospělost (Bouša, Trampotová)

Dobrovolná bezdětnost

Mezinárodní adopce - požadavky na rodiče, časté problémy

Povinná literatura:

Vágnerová, M. (2007). *Vývojová psychologie II*. Praha: Karolinum.

studijní materiály umístěné ve složce *S5 Přejít do dospělosti a dospělost* v IS: Newman, B. M. & Newman, P. R. (2012). *Life-Span Development: A Psychosocial Approach*. 11th Edition. International Edition. Wadsworth Cengage Learning.

Childbearing (s.474-480)

Úkol: Zodpovězte následující otázky a doložte svoje názory/odpovědi argumenty z nastudované literatury.

- 1) Jaké mohou být důvody rozhodnutí partnerů pro bezdětný svazek? Jak si vysvětlujete, že je takových párů mnohem více, než tomu bylo v minulosti?
- 2) Jaký by měl být ideální adoptivní rodič?

S6: Stárnutí a stáří (Kotková)

Změny ve stáří (sebezkušnostní cvičení)

Senioři jako oběti domácího násilí (diskuse)

Povinná literatura:

Stuart-Hamilton, I. (1999). Psychologie stárnutí. Praha: Portál.

Erikson, E. H. (1999). Životní cyklus rozšířený a dokončený. Praha: Nakladatelství LN.

Vágnerová, M. (2007). Vývojová psychologie II. Praha: Karolinum. – prostudujte strany 229 - 429.

studijní materiály umístěné ve složce *S5 Přechod do dospělosti a dospělost* v IS: Newman, B. M. & Newman, P. R. (2012). *Life-Span Development: A Psychosocial Approach*. 11th Edition. International Edition. Wadsworth Cengage Learning.

Coping with the physical changes of aging (s. 591-599)

Doporučená literatura:

Haškovcová, M. (1990). *Fenomén stáří*. Praha: Pyramida.

Hayflick, L. (1997). *Jak a proč stárneme*. Praha: Knižní klub. – prostudujte strany 27-33, 64-70, 207-230, 274-288

Sheehyová, G. (1999). *Průvodce dospělostí: šance a úskalí druhé poloviny života*. Praha: Portál.

Švancara, J. (1973). *Psychologie stárnutí a stáří*. Praha: SPN.

Úkol: Zodpovězte následující otázku a doložte svoje názory/odpovědi argumenty z nastudované literatury.

Představte si, že jste zodpovědní za péči o příbuzného, který má Alzheimerovu chorobu. Co byste udělali, abyste mu pomohli v každodenním životě a podpořili tak jeho samostatné fungování?

Seminární práce

Odevzdání seminární práce:

Seminární práci je nutné odevzdat nejpozději **8. 11. 2013 (práce odevzdané po tomto datu nebudou přijaty)**. Práce se odevzdává ve formátu .doc do složky **Seminární práce v odevzdávně PSY 104**.

Za odevzdání seminární práce se nepovažuje odevzdání prázdného dokumentu či zjevně poškozeného, nesmyslného či nesprávného dokumentu, ani dokumentu v jiném než zadaném rozsahu či formátu. Zkontrolujte si proto, jaký dokument jste do odevzdávně vložili a zda ho lze bezproblémově otevřít pomocí programu Word.

Téma, obsah, literatura:

Vnímání/myšlení/paměť/řeč/emoce v ontogenezi

Vytvořte si v rámci tématu vlastní podtéma. Téma seminární práce je formulováno obecně, očekává se proto, že si pro účely své práce téma zúžíte na specifický problém. Název tématu i název Vámi zvoleného podtématu jsou nedílnou součástí seminární práce.

Příklad:

Téma: Vnímání/myšlení/paměť/řeč/emoce v ontogenezi

Název práce: Kvalita dlouhodobé paměti v pozdním stáří

nebo Regulace negativních emocí v předškolním věku: role rodičů

Předpokládá se, že **student vystaví svou práci na nejméně 3 odborných zdrojích z oblasti vývojové psychologie, přičemž využije kromě monografií i empirické studie**

uveřejněné v odborném tisku (český – např. Československá psychologie, Psychológia a patopsychológia dieťaťa – a zahraniční – např. Developmental Psychology, Child Development aj.– využívejte fulltextových databází MU). Za využití empirické studie není považován případ, kdy se student v seminární práci odkazuje pouze na nevýzkumnou část textu (typicky teoretický úvod, diskuzi).

Jako odborný zdroj nebude uznávána učebnice – **odkazování se na učebnice v seminární práci bude bodově sankcionováno**. 3 odborné zdroje jsou minimálním počtem pro přijetí práce, je však doporučeno použít zdrojů více.

Student se může v odůvodněných případech v textu odkazovat i na odborné zdroje z jiných vědeckých disciplín (fyziologie, neurologie, apod.) či na psychologické popularizační knihy, ale s vědomím toho, že při hodnocení práce mu nebudou za tyto zdroje započítávány body za použitou literaturu.

Rozsah:

Rozsah seminární práce je **nejméně 9 000 znaků s mezerami** (5 normostran) a **maximálně 10 800 znaků s mezerami** (6 normostran).

Forma:

Nutností je důsledné odkazování se na zdroje dle citačních standardů APA a dodržování **zásad psaní odborného textu** (viz seminární praktikum PSY 103). **Seminární práce do vývojové psychologie má být odborným textem, který má podobu tzv. Introduction (přehledu poznatků o dané problematice s formulací vlastní výzkumné otázky či hypotézy v odborných člancích dodržujících strukturu IMRaD)**. Více viz manuál APA6th (knihovna FSS MU) a také v dokumentu uloženém ve Studijních materiálech „Jak napsat Introduction“.

Co je smyslem seminární práce a co je též součástí jejího hodnocení?

V seminární práci prokazuje, že jste schopni si v rámci zvoleného tématu najít dostatečně zúžené podtéma a náležitě ho zpracovat. Svou seminární prací dále prokazuje, že jste schopni dohledat si ke zvolenému tématu relevantní odborné zdroje a dovedete s odbornými zdroji dobře pracovat - tzn. spojovat závěry jednotlivých studií do nových souvislostí, vyvozovat a zformulovat na jejich základě vlastní výzkumné otázky či hypotézy. Rovněž prokazuje, že jste schopni kritického psychologického myšlení. Odbornými zdroji jsou monografie a články z odborných periodik (dostupné např. v knihovně FSS či v elektronické podobě prostřednictvím fulltextových databází) apod., **nikoliv učebnice** (např. učebnice autorů – Vágnerová; Langmeier, Krejčířová; Nakonečný; Atkinsonová; Plháková; Čačka). Prací prokazuje znalost a dovednost citačních standardů APA viz:

http://www.lib.sfu.ca/researchhelp/writing/citing_guides/apa.htm

Hodnocení seminární práce:

Bodově se hodnotí míra vyhovění výše uvedeným kritériím i dodržení základních pokynů k psaní seminární práce. Studenti obvykle v kurzech vývojové psychologie dostávají nejen bodové ohodnocení seminární práce, ale též ohodnocení slovní. Povinností vyučujících není studentům tato slovní hodnocení seminárních prací poskytovat v případě, že student nedodržel základní pokyny pro psaní práce.

Slovní hodnocení zejména v případě, že je kritické, má sloužit k tomu, aby student(ka) pochopil(a), v čem má v psaní odborného textu rezervy a z čeho se může při psaní dalšího textu poučit. Schopnost přijmout zpětnou vazbu a poučit se z ní patří k základním dovednostem budoucího psychologa.

Vrácení seminární práce:

Seminární práce může být vrácena v případě, že celkový součet bodů nedosáhne požadovaného minima, či v případě, že nedodržíte kterýkoli ze základních pokynů k psaní seminární práce (viz výše). Práce, které nedosáhnou minimálního počtu bodů, budou vráceny k přepracování.

Seminární práci lze přepracovat pouze jednou.

Oprava seminární práce:

Pokud bude studentovi text vrácen k přepracování, je nezbytné, aby text přepracoval nejen s ohledem na přímo zmíněné komentáře, ale i s ohledem na dosažené body v jednotlivých sekcích.

Ve slovním hodnocení lze obvykle postihnout jen některé (obvykle ty nejvýraznější) nedostatky či kvality práce, předpokládá se proto, že student je schopen si tyto komentáře „generalizovat“ a propojit je s požadavky uvedenými v sylabu. Přepracované práce odevzdejte nejpozději 4 dny před termínem zkoušky, na který jste přihlášení, do Odevzdávání Přepracované seminární práce PSY 104. Z celkového hodnocení přepracované práce se automaticky odečítá 5 bodů jako sankce za předchozí nezdařený pokus.

Upozornění:

Písemné práce vypracovávajíte samostatně s použitím relevantní literatury. Dbejte na důsledné odkazování se na zdroje a dodržování citačních pravidel.

Práce jiných autorů vydávané za vlastní jsou považovány za plagiát. Za plagiát je považována i seminární práce, v níž bez odkazu na zdroj prezentujete myšlenky jiného autora (a to i v případě, že věty nejsou kopírovány doslovně).

Výše uvedené počiny jsou automaticky považovány za nesplnění zadaného úkolu a za porušení studijních povinností s následkem disciplinárního řízení.

Tematické okruhy - přednášky

Sledujte studijní materiály v IS, kam bude průběžně umisťována další studijní literatura. Studijní materiály v IS jsou nedílnou součástí povinné literatury kurzu PSY 104.

P1 – Emocionální vývoj, separační úzkost - L. Lacinová

Biologický a fyziologický kontext emocí – neuroanatomie, sympatikus, parasympatikus, hormonální regulace. Ontogeneze emocí a její souvislosti s růstem a zráním. Emočně bohatá životní období – stadium negativismu, puberta. Pojem emocionální inteligence. Sociální souvislosti emocí. Jak naučit děti chápat a kontrolovat své emoce. Teorie rané citové vazby (opakování viz PSY103).

Speciální téma: separační úzkost

Povinná literatura:

Stuchlíková, I. (2002). *Základy psychologie emocí*. Praha: Portál. - prostudujte strany 95 – 103

Vágnerová, M. (2005). *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum. - prostudujte pasáže o emočním vývoji.

Vágnerová, M. (2007). *Vývojová psychologie II*. Praha: Karolinum. - prostudujte pasáže o emočním vývoji.

Ainsworth, M. D. S., & Bowlby, J. (1991). An Ethological Approach to Personality development. *American Psychologist*, 46 (4), pp. 333 – 341.

Literatura k tématu Separální úzkost (složka Separální úzkost v IS):

Dallaire, D. H., & Weinraub, M. (2005). Predicting children's separation anxiety at age 6: The contributions of infant-mother attachment security, maternal sensitivity, and maternal separation anxiety. *Attachment & Human Development*, 7, 393 – 408.

Eisen, A. R., & Schaefer, Ch. E. (2005). Nature of Separation Anxiety. In A. R. Eisen & Ch. E. Schaefer, *Separation Anxiety in Children and Adolescents* (pp. 3 - 22). New York/London: The Guilford Press.

Creswell, C., Murray, L., Stacey, J., & Cooper, P. (2011). Parenting and child anxiety. In W. K. Silverman & A. P. Field (Eds.), *Anxiety Disorders in Children and Adolescents* (pp. 299 - 322). Cambridge: Cambridge University Press.

Manassis, K. (2011). Child-parent relations: attachment and anxiety disorders. In W. K. Silverman & A. P. Field (Eds.), *Anxiety Disorders in Children and Adolescents* (pp. 280 - 298). Cambridge: Cambridge University Press.

Silvermann, W. K., & Dick-Niederhauser, A. (2004). Separation Anxiety Disorder. In T. L. Morris & J. S. March (Eds.), *Anxiety Disorders in Children and Adolescents* (pp. 164 - 188). New York: The Guilford Press.

Doporučená literatura:

Michalčáková, R. (2007). *Strachy v období rané adolescence*. Brno: Barrister&Principal. - prostudujte str. 37 – 48.

Švancara, J. (1962). Kriteria dětského citového vývoje. *Čs. Pediatrie 7-8*, 607–614.

Švancara, J. (1979). *Emoce, city a motivace*. Praha: SPN

P2 – Aplikovaná vývojová psychologie – L. Lacinová

Vývojová diagnostika, školní zralost, poruchy a odchylky od normálního vývoje. Specifika dětského poradenství, výchova, hraniční disciplíny, vývojově psychologické souvislosti duševních poruch.

Povinná literatura:

Vágnerová, M. (2005). *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum. prostudujte strany 236 - 321.

Langmeier, J., & Krejčířová, D. (1998). *Vývojová psychologie*. Praha: Grada. – prostudujte strany 237 - 313.

Šturma, J. (1995). Školní zralost a její poruchy. In D. Krejčířová, & P. Říčan a kol. (Eds.). *Dětská klinická psychologie*. Praha: Grada. – prostudujte strany 209 – 216.

Doporučená literatura:

Jirásek, J. (1972). Posuzování školní zralosti. *Výchovný poradce*, 2, 1–6.

Jirásek, J., & Tichá, V. (1968). *Psychologická hlediska předškolních prohlídek*. Praha: SZN.

Kollárik, K. (1976). Školská zrelost' alebo pripravenosť? *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, 3, 251- 256.

Langmeier, J. (1961). Zralost dítěte pro školu. *Čs. pediatrie*, 10, 865–876.

Langmeier, J. (1966/67). O dnešním pojetí školní zralosti. *Předškolná výchova*, 6, 141–147.

Matějček, Z. (1994). *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál.

Matějček, Z., & Reithar, S. (1963). Otázky školní zralosti našich ústavních dětí.

Československá psychologie, 4, 338–345.

Nováková, R., & Prokopec, M. (2002). Školní zralost současných pražských předškolních dětí posuzovaná podle Jiráskova testu školní zralosti. *Hygiena*, 1, 13-17.

P3 – Vývoj vztahů – rodiče, děti, vnuci, vrstevníci, blízké vztahy - P. Macek

Sociální poznávání v ontogenezi, rozvoj sociální kompetence. Vývoj důležitosti interpersonálních vztahů, empatie, kooperace, soupeření. Vztah k rodičům a jeho proměny, vztahy k sourozencům. Vztah k vrstevníkům a jeho proměny. Význam školní třídy a školní sociální situace v jednotlivých fázích vývoje dítěte a dospívajícího. Přátelství a kamarádství, jeho zvláštnosti v jednotlivých etapách života člověka. Erotické vztahy, jejich vývoj v období dospívání a v dospělosti. Vývoj rodičovské role a vztahu k dětem v průběhu života. Prarodičovská role a vnuci.

Povinná literatura:

Říčan, P. (1989). *Cesta životem*. Praha: Panorama. – prostudujte strany 27-37.

Vágnerová, M. (2005). *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum. – prostudujte pasáže o vývoji vztahů.

Vágnerová, M. (2007). *Vývojová psychologie II*. Praha: Karolinum. – prostudujte pasáže o vývoji vztahů.

Doporučená literatura:

Durkin, K. (1996). *Developmental Social Psychology*. Oxford: Blackwell Publishers.

Matoušek, O. (1997). *Dospívání chlapců v Čechách a na Moravě*. Praha: Portál.

P4 – Morální vývoj – J. Širůček

Teorie morálního vývoje v pojetích různých psychologických směrů a škol (Freud, Piaget, Kohlberg, Bar-Tal, Selman, sociálně-psychologické, sociologické, sociobiologické a humanistické koncepce). Kognitivní a sociální kontext morálního vývoje, teorie přejímání sociální perspektivy.

Povinná literatura:

Heidbrink, H. (1997). *Psychologie morálního vývoje*. Praha: Portál.

Doporučená literatura:

Selman, R.L. (2003). *The Promotion of Social Awareness*. New York: Russel Sage Foundation.

Kurtines, W. M., & Gewirtz, J. L. (1995). *Moral Development – an Introduction*. Heddham Heights: Allyn & Bacon.

P5 - Vývoj myšlení a řeči, učení – F. Smolík

Přednáška uvede studenty do problematiky studia jazykového vývoje a vývoje myšlení. Seznámí se se základními stadii vývoje jazyka od předjazykového období do školního věku, jakož i s některými metodami používanými ve výzkumu porozumění jazyku i jazykové produkce. Úvod do problematiky vývoje myšlení poukáže zejména na studium otázek týkajících se kategorizace a pojmů v raném věku a metod užívaných při jejich studiu.

Literatura:

Mandler, J. M. (1992). How to build a baby: II. Conceptual primitives. *Psychological Review* 99, 587-604.

Altmann, G. (2005). *Výstup na babylonskou věž: O jazyce, myšlení a porozumění*. Praha: Triáda

(zejména kapitoly č. 2. Děti, narození a jazyk: Co se děti naučí o jazyce, ještě než se narodí, s. 22 – 33; a č. 4. Co se (na)učíme dělat se slovy: Osvojování slov a jejich kombinací, s. 44 – 66).

K zvládnutí celého tematického okruhu je třeba nastudovat níže uvedená témata:

Biologické souvislosti vývoje mozku. Piagetova periodizace kognitivního vývoje (asimilace a akomodace, grupování, senzomotorická a symbolická schémata, předpojmem, egocentrické myšlení). Kognitivní model vývoje mysli. Inteligence. Vývoj řeči – předřečové aktivity, sociální kontext dorozumívání řeči – Kašpar Hauser, „vlčí děti“, teorie vývoje řeči (Vygotskij), pojem interiorizace, zóna nejbližšího vývoje. Charakteristika procesu učení, význam rituálů v předškolním věku.

Speciální témata: vývoj chápání fenoménu smrti, vývoj kreativity

Povinná literatura:

Langmeier, J., & Krejčířová, D. (1998). *Vývojová psychologie*. Praha: Grada. – prostudujte strany 19 – 100

Piaget, J., & Inhelderová, B. (1997). *Psychologie dítěte*. Praha: Portál.

Vágnerová, M. (2005). *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum. – prostudujte pasáže o kognitivním vývoji a vývoji řeči.

Vágnerová, M. (2007). *Vývojová psychologie II*. Praha: Karolinum. – prostudujte pasáže o kognitivním vývoji.

Doporučená literatura:

Matějček, Z., & Langmeier, J. (1986). *Počátky našeho duševního života*. Praha: Panorama.

Millarová, S. (1978). *Psychologie hry*. Praha: Panorama.

Odehnal, J. (1976). Vývoj sociálních interakcí v 1. roce života dítěte. *Československá psychologie*, 3, 240 – 241.

Pouthas, V., & Jouen, F. (2000). *Psychologie novorozence*. Praha: Grada.

Verny, T., & Kelly, J. (1993). *Tajomný život dieťaťa pred narodením*. Bratislava: SPN.

Vygotskij, L.S. (2004). *Psychologie myšlení a řeči*. Praha: Portál.

Vygotskij, L.S. (1976). *Vývoj vyšších psychických funkcí*. Praha: SPN.

P6 – Dědičnost vs. prostředí: Epigenetika - dosud málo probádaná cesta přenosu dědičné informace – J. Bienertová Vašků & Z. Masopustová

Informace budou doplněny.

Doporučená literatura:

Hurley, D. (2013). Grandma's Experiences Leave a Mark on Your Genes. Dostupné na: <http://bit.ly/14uVXhD>

P7 – Nové metody výzkumu vývoje kojenců – H. Kyjonková

Informace budou doplněny.

Přihlášení se ke skupinovému úkolu (tzn. vytvoření pracovní skupiny), **jeho vypracování, prezentace a odevzdání jsou nedílnou součástí podmínek k získání zápočtu.**

Zadání skupinového úkolu bude upřesněno na semináři S1. Účast na tomto semináři je proto doporučena. **V případě, že se student nemůže tohoto semináře zúčastnit, je povinen se předem (tzn. před konáním semináře příslušné seminární skupiny) domluvit s vyučující, do které pracovní skupiny bude zařazen.**

Odevzdání:

Každá pracovní skupina **odprezentuje splnění skupinového úkolu na některém z termínů v zápočtovém týdnu od 9. do 13. 12. 2013** (termíny budou upřesněny během semestru). **Vypracovaný úkol každá pracovní skupina vloží do odevzdávárny v IS nejpozději 8. 12. 2013.**

Hodnocení:

Hodnoceno bude celkové splnění skupinového úkolu, nikoliv podíl jednotlivců na něm. **Všichni členové jedné pracovní skupiny tedy obdrží stejné hodnocení.** Za způsob, jakým si členové pracovní skupiny mezi sebou rozdělí práci, nese odpovědnost každý z členů skupiny.

Za splnění skupinového seminárního úkolu je možné získat **0 – 10 bodů**. U tohoto úkolu je **stanoveno minimum 2 body nutné pro získání zápočtu. Pro získání zápočtu je dále nutné být včas (viz výše) přihlášen k pracovní skupině, vypracovat, odevzdat a odprezentovat seminární úkol. Za odevzdání seminárního úkolu se nepovažuje odevzdání prázdného dokumentu nebo nedostatečně či zjevně nesmyslně vyplněného dokumentu.**

Požadavky na ukončení kurzu

Kurz je ukončen zkouškou, která má charakter písemného testu a zahrnuje témata jak z PSY103 (Vývojová psychologie I), tak z PSY104 (Vývojová psychologie II). Součástí písemné zkoušky bude ověření znalostí:

- témat probraných na seminářích a přednáškách PSY 103 (Vývojová psychologie I) a PSY 104 (Vývojová psychologie II)
- povinné literatury uvedené v sylabech **obou** kurzů a umístěných ve studijních materiálech **obou** kurzů v IS

Studenti mohou získat celkem 100 bodů, minimální počet bodů je 50.

	maximum bodů	minimum bodů
Skupinový seminární úkol	10	2
Písemná příprava na semináře S2 – S6 <ul style="list-style-type: none"> • Za každou písemnou přípravu je možné získat max. 2b. • Je nutné odevzdat minimálně 4 přípravy (povolena je tedy podobně jako u seminářů 1 absence odevzdání přípravy)	10	4
Seminární práce	35	14

<p>kritéria pro hodnocení:</p> <ul style="list-style-type: none"> • odborné zpracování tématu (výběr tématu, schopnost identifikace klíčových myšlenek a poznatků, kvalita práce s odbornými zdroji, formulace vlastní výzkumné otázky na základě přehledu poznatků) 15b. • struktura, forma (citace) 10b. • literatura (výběr relevantní odborné literatury) 10b. 		
závěrečný písemný test	45	30

Celkové hodnocení:

90 – 100	A – vysoce nadstandardní výkon; student(ka) perfektně zvládl(a) obsah kurzu a prokázal(a) vysoce nadprůměrné znalostí a dovedností ve všech oblastech PSY104
80 – 89	B – nadprůměrný výkon; student(ka) zvládl(a) obsah kurzu a prokázal(a), že je schopen/schopna v některých oblastech v rámci PSY104 podávat výborné výkony
70 – 79	C – adekvátní splnění podmínek kurzu; prokázání zcela přijatelné úrovně znalostí a dovedností v rámci oblastí PSY104
60 – 69	D – mírně podprůměrné vyhovění požadavkům kurzu, student(ka) má v některých znalostech a dovednostech v rámci oblastí PSY104 více „slabých míst“, kterým by se ještě měl(a) věnovat
50 – 59	E – splnění požadavků kurzu na nejnižší přijatelné úrovni; student(ka) by se měl(a) snažit své znalosti a dovednosti v rámci oblastí PSY104 značně zlepšit a rozšířit
49 či nesplnění minimálního počtu bodů v jednotlivých požadavcích (sem. práce; seminární úkol; více než 1 absence na semináři)	F – nevyhovění podmínkám kurzu, prokázání nepřijatelně nízké úrovně znalostí a dovedností v rámci oblastí PSY104